

5.ÜNİTE

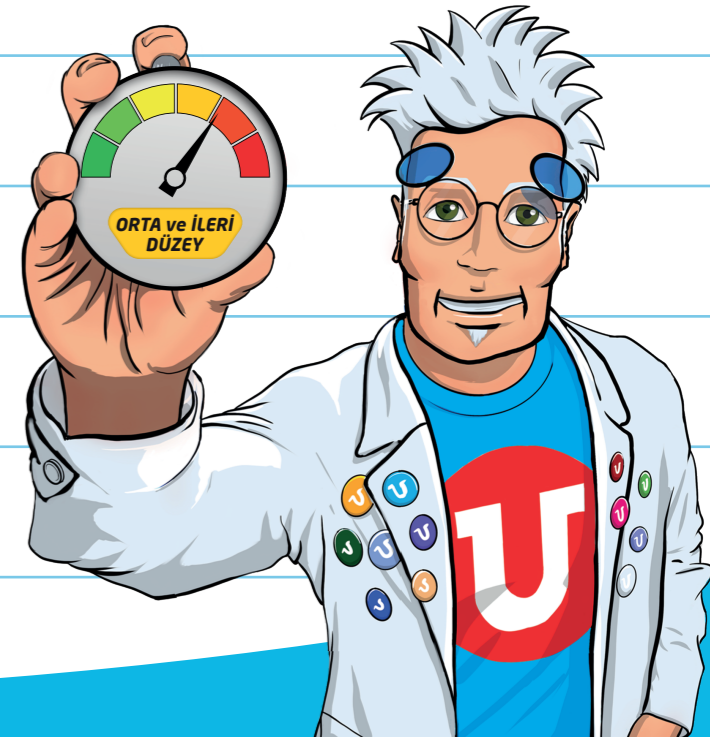
U

TYT Orta ve İleri Düzey Dil Bilgisi Soru Bankası

Ses Bilgisi

RAMAZAN EFE AY

SES BİLGİSİ

Büyük Ünlü (Kalınlık-İncelik) Uyumu:

İnce örgü *inceden sonra ince* Öğretmen

Kalın odun *kalından sonra kalın* Kolaylık

Koşarken Bazı ekler, sözcüklere geldiğinde büyük ünlü uyumunu bozar.

Kardeş Türkçe olduğu hâlde geçirdiği değişikliklerle büyük ünlü uyumuna uymaz.

Küçük Ünlü (Düzlük-Yuvarlaklık) Uyumu:

BALIKESİR → BALIKESİR

Düz ünlülerden sonra düz ünlü Kalemlik

o, ö, u, ü → u, ü, a, e Boşlukta

Türkçede ilk hece dışında o, ö olmaz. Doktor

Ünsüz Benzeşmesi (Sertleşmesi)

F, S, T, K, Ç, Ş, H, P c, d, g
↓ ↓ ↓
ç t k

Dikkat!

Benzeşme eklerde olur.

Çiçek - çiden

Bak - tı

Yavaş - ça

Sinop'tan

Seçtiği

Etki

- Tabiplerde ilaç yoktur yarama.
- Sevgilin bitkin kalmalı öpülmekten.
- 21.45'te
- 9'da

Ünsüz Yumuşaması (Değişimi)

p	b
ç + ünlüyle başlayan ek	c
t	d
k	g, ğ

Kitabı / oruca / kazancımız / dördüncü / geciken / gidip / edeceğim

Dikkat!

saat-i blok-u millet-i hukuk-u evrak-ı kaseti- (ünsüz yumuşamasına aykırılık)

Dikkat!

- Ağlama geçen zamanın ardından.
- Saçı erkenden ağardı.
- Bir yudum su içmek için yüz adım attı.

Ünlü (Hece) Düşmesi:

Alın

omzu

sabri

Türetilirken

ayrım

benzer

beslemiş

devrim

sıyrık

yanlış

Birleşik sözcükte

nasıl

niçin

kahvaltı

böyle

birbiri

Dikkat!

Hatırında / umurunda / avucunda →

Dikkat!

Nesilden nesile → ~~nesilden~~ nesle / Omuz omuza → omuz omza

Dikkat!

Yorgunsa / Cemal Nadir, bu kayıpların en büyüğüdü.

Hangisi doğru?

nereden / ~~nerden~~

Ünsüz Düşmesi:

Küçücük / ufacık / minicik

- Vernelleyin yumuşacık olsun.
- Sağlıcakla kalmak için evde kal Türkiye.
- Uçak hafif alçaldıktan sonra tekrar yükseldi.
- ★ Saçı seyreldi.

Küçük bir soru:

- “Mor menekşe boynun eğmiş
Yapracığı suya değmiş.”

Ünlü Türemesi

azıcık / biricik / gencecik / daracık

UZMAN!

gülücük } küçültme eki fiillere *gelmez*.
öpücük }

Dikkat!

~~bembeyaz~~

düpedüz

sapasağlam

yapayalnız

Bazı pekiştirmelerde ünlü
türemesi gerçekleşebilir.

Ünsüz Türemesi (İkizleşme):

Kökte olur.

af etmek → affetmek Akaryakız zammı

his etmek → hissetmek

hal olmak → hallolmak Ekmekten kaşık olur ama her yoğurdun hakkına değil.

şık → şıkkı Kanun teklifinin reddi için görüşüyorlar.

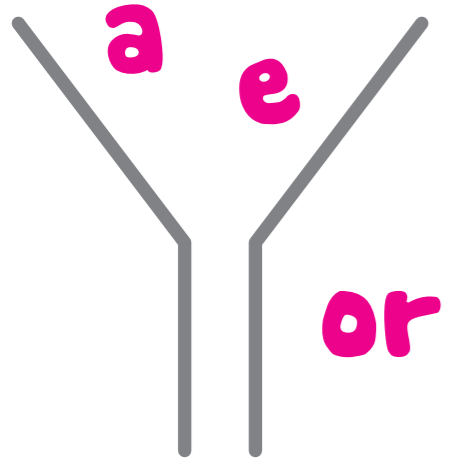
hat → hattı

Dikkat!

→ O, hissiz bir şekilde konuşmayı dinliyordu.

→ Akşamleyin derbi maçı izlemeye gitti.

Ünlü Daralması:

ı, i, u, ü

Fiilin sonunda "-a, -e" ünlüsü olacak.

"y" sesi, "demek, yemek" fiillerini ve "ne" sözcüğünü daraltabilir.

Anlıyor

~~Yapıyor~~

Gözlüyor

~~Seviyor~~

Söylüyormuşçasına

Her söze ~~kaniyor~~.

Bakmıyor

Eli sürekli kaniyor.

diye / diyerek / yiyecek

Dün niye gelmedin?

UZMAN!

deyip, deyince daralmaz.

n-m Değişimi (Gerileyici Ünsüz Benzeşmesi):

pembe / tembel / saklambaę

~~sünbül~~ ~~ęaręamba~~ ~~zanbak~~

Dikkat!

İstanbul

Safranbolu

özel isimlerde aranmaz.

Sonbahar,

Onbařı

Birleşik sözcüklerde aranmaz.

Ünlü Değişimi (Kalınlaşması):

Sana bana kalmaz bu dünya.

Ulama:

- Yok artık yaralı kalbimde sevgiden eser.
- Gençlik, insana huzur verir.

Metatez (Göçüşme):

yalnız → yalnız

yanlış → yanlış

kibrit → kirbit

YAYINLARI

Kaynaştırma Harfleri:

Y, Ş, S, N

altışar yirmişer ~~beşer~~ yarımşar

→ Tarkan'ın kuzu - s - u

→ Masa - n - in üstü

→ Oku - y - ucu söyle - y - ecek.

→ Ondan bunun hesabını soracağız.

Dikkat! "Su" sözcüğünden sonra kaynaştırma harfi olarak "y"

gölün su - y - u meyve su - y - u

UZMAN

Senin kitab - ın - ı çok beğendim.

O - n - un kitab - ı - n - ı - çok beğendim.

SORU

Küçük kız ilerledikçe kırmızı mavi ışıklar saçan spor ayakkabısı, Aysel'in dikkatini çekiyordu. Gözleri yerinden fırlıyordu âdeta. Anılar, ganimet için yanıp tutuşan ordunun uzaktan sükün etmesi gibi zihnine hücum etmişti.

Bu parçayla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi **söylenemez**?

- A) Ünsüz yumuşaması vardır.
- B) Ünlü düşmesinin birden çok örneği vardır.
- C) Ünlü daralmasının sadece bir örneği vardır.
- D) Kaynaştırma ünsüzlerinden sadece "-s,-n" kullanılmıştır.
- E) Ünsüz yumuşamasına aykırı sözcük yoktur.